

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1966 • ČÍSLO 1 • SVAZEK 71

ŠTEFAN BUČKO - OTA POKORNÝ

X. JUBILEJNÝ SJAZD ČESKOSLOVENSKÝCH GEOGRAFOV V PREŠOVE

Sjazdy čs. geografov konané v 2—3 ročných časových intervaloch bilancujú vykonanú prácu v rôznych disciplínach geografie a vytyčujú nové smery tejto vede, ktorá vzhľadom na svoju bohatú náplň čoraz viac priťahuje záujem širokej verejnosti. Tohoročný sjazd konaný v dňoch 2.—5. septembra 1965 mal výnimočný a slávnostný ráz, pretože zapadal do jubilea 20. výročia oslobodenia ČSSR. K slávnostnému rámcu sjazdu prispela bohatá účasť 20 zahraničných geografov z blízkyh i vzdialených končín sveta (SSSR, Poľsko, Maďarsko, Juhoašlávia, NDR, NSR, Japonsko, Kuba a i.).

V starodávnych halách Parku kultúry v Prešove sa zišlo celkom 250 domácich a zahraničných geografov, ktorí tu rokovali najmä o problémoch východného Slovenska, geografickej rajonizácie a školskej geografie. Sjazd zahájil 2. septembra o 9.00 hod. doc. dr. J. Karniš, C. Sc., predseda Východoslovenskej pobočky SZS, ktorý privítal zahraničných a domácich geografov, zástupcov KNV, ONV, prorektora univerzity P. J. Šafárika a predsedu ÚSGK v Prahe. Do pracovného predsedníctva X. sjazdu boli zvolení: prof. dr. M. Lukniš, prof. dr. M. Blažek, prof. dr. J. Krejčí, prof. dr. D. Szabó, doc. dr. J. Karniš, C. Sc., doc. K. Ivanička, C. Sc., J. Kvitkovič, C. Sc., dr. O. Stehlík, C. Sc., inž. J. Průša, inž. J. Hraško, C. Sc., inž. Kušnír, ss. Chlebec, Štoppa a Reinhardt.

Po príhovore hostí sa začali prednášky v pléne. Za neprítomného prof. dr. J. Korčáka, predsedu ČSSZ, predniesol jeho referát o rozvoji čs. geografie za medzisiejzdové obdobie prof. dr. M. Lukniš, predseda SZS. Za významné obdobie ulynulých 3 rokov (od IX. sjazdu v Tepliciach) sa vo vývine čs. geografie stali niektoré zmeny. Bol zriadený Geografický ústav ČSAV s počtom pracovníkov 53, boli dokončené význačné kolektívne geografické diela, ako Národný atlas ČSSR a monografia o rajóne VSŽ. V terajšom NA ČSSR pracovalo viac geografov ako v bývalom z r. 1935. Je v ňom originálne spracovanie geografických javov. Obe spomenuté diela budú usmerňovať ďalšiu geografickú prácu. Okrem týchto väčších geografických diel vyšli monografie, ktoré sa týkajú riečnych terás v Čechách, geomorfológie Žilinskej kotliny a Moravy. Ďalšie syntetizujúce štúdie z klimatológie, geografie pôd a erózie pôdy znamenajú ďalší pokrok v čs. geografii. Okrem toho vyšla vysokoškolská učebnica o zahraničných štátoch a v práci je 6-dielny Zeměpis světa. Pripravujú sa monografie o niektorých rozvojových krajinách, ako je Kuba, Ghana a Egypt (ZAR). Čs. geografia je zastúpená v 8 komisiách IGU. V závere referátu sa zdôraznilo,

že pre analytické témy sa nesmie zabúdať na komplexné úlohy. Takouto komplexnou úlohou je geografická rajonizácia ČSSR.

O vymedzovaní vysokohorských regiónov a podstate veľhorských landsaftov hovoril prof. dr. Carl Troll. Zem je rozdelená na klimatické pásma, ale možno rozlíšiť aj vertikálne stupne. Horizontálne a vertikálne členenie Zeme treba vidieť v 3 dimenziách. C. Troll vysvetlil kritéria vysokohorských landsaftov. Na Zemi sú tieto landsafty v rôznej nadmorskej výške. Jednými z kritérií pre ich vymedzovanie je horná hranica lesa a komplexné fyzickogeografické znaky nad hornou hranicou lesa. Kritériom však nemôže byť nadmorská výška, ktorá sa v rôznych klimatických oblastiach mení. Svoju prednášku doplnil priliehavými diapozitívami.

Prof. dr. St. Leszczycki hovoril o priestorovej štruktúre národného hospodárstva Poľska. Pri ekonomickej regionalizácii Poľska sa uplatňujú tri hľadiská: výskum štruktúry a štatistické spracovanie, dynamické a historické pojatie problému.

Prof. I. M. Majergojz, Dr. Sc., vysvetlil teoretické problémy rajonizácie v geografii priemyslu.

Po prednáškach v pléne rokovanie geografov pokračovalo dňa 2.—3. septembra 1965 v piatich sekciách.

[V prvej sekcii — „východné Slovensko — odznelo celkom 16 referátov, v ktorých prevažovala fyzickogeografická problematika východného Slovenska.

Úvodný referát predniesol p. g. J. Kwitkovič, C. Sc., ktorý podal výstižnú geomorfologickú charakteristiku Východoslovenskej nížiny a jej rajónov, resp. subrajónov, ktoré sa vyznačujú svojráznymi morfológickými a fyzickogeografickými vlastnosťami (znakmi). Súčasne vysvetlil vzťah pozdišovskej štrkovej formácie k vulkanitom Vihorlatu. — Extrémy v klíme (najmä teploty, zrážky, vietor, snežný svit) Východoslovenskej nížiny objasnil dr. Št. Petrovič, ktorý faktickým materiálom zdôvodnil kontinentálnu klímu nížiny. — M. Kurlpelová na niekoľkých grafoch dokumentovala závislosť vývinu rastlín na geografickej šírke, dĺžke a nadmorskej výške Východoslovenského kraja. — Dr. J. Purgina sa zaoberal správnym hydrografickým zaradením tokov sústavy Bodrogu. Historický Bodrog je vlastne tok Laborca s prítokom Ondavy a Latorice.

Pôdne pomery východného Slovenska se rozoberali vo viacerých referátoch. Zásadný referát k tomuto problému predniesol inž. Z. Bedrna, C. Sc., ktorý podal výsledky viacročného pedologického mapovania. Kým Z. Bedrna na základe vypracovania detailnej pôdnej mapy Východoslovenskej nížiny podrobne charakterizoval hlavné pôdne typy s prihliadnutím ku geomorfologickým a vegetačným pomerom, inž. L. Červenka, C. Sc., sa zameral len na soľné pôdy nížiny. Vzhľadom na geomorfologické pomery širšieho okolia Prešova rozlíšil doc. dr. J. Karniš, C. Sc. rajón Šarišskej vrchoviny, rajón Košickej kotliny a rajón Slanského pohoria. V týchto rajónoch vyčlenil niekoľko subrajónov: v Šarišskej vrchovine silnejšie a mierne ročlenené nižšie vrchoviny, nižšie pahorkatiny s riečnymi terasami a poriečne nivy; v Košickej kotline vyššiu pahorkatinu (poriečnu roveň), nižšiu pahorkatinu s periglaciálnymi kužeľami a vyššími terasami, poriečne nivy s nízkými terasami; v rajóne Slanského pohoria sa vymedzila rozčlenená hornatina a vyššia pahorkatina. V ďalšom referáte vysvetlil závislosť medzi pôdnou tvorbou a reliéfom v Šarišskej brázde.

P. g. M. Mihály a p. g. J. Čurný podali geografickú charakteristiku mesta Prešova. Polohu a výstavbu mesta, jeho komunikácie a hospodárstvo značne

ovplyvnili vzájomne sa tu stýkajúce geomorfologické regiony, a to Šarišská vrchovina, Košická kotlina a Slanské pohorie. Prešov patrí do teplej klimatickej oblasti. Na systéme zlomových porúch vystupuje niekoľko minerálnych prameňov. Vzrast mesta (počtom obyvateľstva 41.160 je na 3. mieste po Bratislave a Košiciach) podmienil priemysel, rôzne vedecké a kultúrne inštitúcie. Ďalšie perspektívy hospodárskeho a kultúrneho rozvoja mesta sa koordinujú s požiadavkami výstavby VSŽ.

O možnostiach zalesňovania spustnutých pôd v Slovenskom krase hovoril doc. inž. D. Z a c h a r, C. Sc., ktorý konštatoval, že na devastovaných svahoch s karbonátovými horninami a pôdami sa najlepšie uplatňuje mahalebka (*Prunus mahaleb*), jaseň manový (*Fraxinus ornus*), borovica (*Pinus nigra*) a z krovín drieň (*Cornus mas*). Vzhľadom na urýchlenú eróziu v povodí Ondavy a Laborca rozlíšil dr. Š. B u č k o, C. Sc., oblasť nepatrnej, až miernej, strednej a intenzívnej výmoľovej erózie, ktorá sa vyvíja na málo odolných flyšových a vulkanických substrátoch. Plošnej až brázdovej erózií podliehajú najmä hnedé lesné pôdy nížinného typu a illimerizované pôdy na odlesnených svahoch chrbtov Ondavskej vrchoviny, Vihorlatu a Popričného.

Speleologickým otázkam sa venovali dva referáty, ktoré predniesli dr. A. D r o p p a, C. Sc. a p. g. J. Š o l t í s. Prvý z nich podal geomorfologickú charakteristiku Jasovskej jaskyne, v ktorej sa vytvorilo po panóne 5 vývojových úrovní. Najnižšia úroveň sa v dôsledku poklesu vápencovej kryhy nachodí pod terajším povrchom toku Bodvy. Jaskyňa má teda riečny pôvod. Druhý autor podal výsledky mikroklimatického prieskumu v Dobšinskej ľadovej jaskyni, v ktorej sa pri priemernej ročnej teplote $-0,3^{\circ}\text{C}$ môže vytvárať ďalší ľad.

Oblasti Vysokých Tatier sa dotýkali 3 referáty.

Prof. dr. M. L u k n i š podal výsledky svojho dlhoročného geomorfologického výskumu v oblasti Vysokých Tatier a súčasne detailne charakterizoval geomorfologické regióny týchto veľhôr a ich predpolia. O činiteľoch hornej hranice lesa v Tatrách hovoril prof. dr. P. P l e s n í k, C. Sc. a jej posunutie smerom dolu o 100—200 m vysvetlil najmä geomorfologickými (ľadovcové formy, blokoviská a i.), meteorologickými (silné padavé vetry) a antropogénnymi (pásenie a i.) podmienkami. Prednášku dokumentoval premietaním diapozitívov. Doc. dr. J. O t r u b a, C. Sc., dr. V. P e t e r k a, C. Sc. a doc. F. Š a m a j, C. Sc. sa v spoločnom referáte zamerali na klimatické pomery Vysokých Tatier. Typickým rysom tatarskej klímy je veľká premenlivosť počasia a veľké rozdiely v jednotlivých klimatických charakteristikách. Autori charakterizovali hlavné klimatické prvky ako teplotu, tlak a vlhkosť vzduchu, veterné a zrážkové pomery.

Program prvej sekcie bol zakončený referátom p. g. J. K o š ú t a a p. g. J. S i l v á n a o výskyte štrkov a pieskov vo Východoslovenskom kraji a ich využití pre rôzne účely stavebného priemyslu.

V početných diskusných príspevkoch, ktoré nasledovali po jednotlivých referátoch, sa kriticky rozoberali rôzne kritéria pre vyhraničovanie geomorfologických regiónov, starších a mladších náplavových formácií. Z diskusie a zrážkovom a veternom režime Východoslovenskej nížiny vyplynulo, že na nížine a v predhorách možno očakávať väčšie úhrny denných zrážok ako v pohoriach. Prevláda prúdenie smeru S-J, pričom severné vetry majú veľkú rýchlosť. Príčinu studených južných vetrov treba hľadať nie v orografii, ale v dynamike vzduchových hmôt. V diskusii sa hovorilo tiež o možnostiach zvýšenia hornej hranice lesa v Tatrách. Je to komplikovaný problém, pretože po odstránení lesa

nastúpila vodná a veterná urýchlená erózia, ktorá veľmi stenčila už aj tak plytký pôdny profil, takže bude veľmi ťažko obnoviť les. Umele vysadený smrekovec (*Larix decidua*) hynie, vytrvalé sú len smreky (*Picea excelsa*). Živá diskusia sa viedla okolo otázok pôdnych typov Východoslovenskej nížiny. Kým fyzickí geografovia tvrdili, že illimerizované pôdy pod Vihorlatom a Popričným sú vlastne zmyté hnedozeme, pedológovia zastávali názor, že tieto pôdne typy sa vyvinuli v dôsledku illimerizačných procesov prebiehajúcich za dlhšie obdobia. Tieto pôdy sa vytvorili pod bývalými dubovými porastami. Vcelku však mapa pôdnych typov sa v hlavných rysoch shoduje s mapou geomorfologických regiónov. K otázkam erózie pôdy sa pridružovala metodika výskumu: zdôrazňoval sa výskum pomocou leteckých snímok a spracovanie materiálu o živelných pohromách. Rezortné hydrometeorologické ústavy by mali započat s meraním splavenín a plavenín na malých tokoch. K sídelnej geografii Prešova sa zdôrazňovala skutočnosť (prof. Majergojz), že Prešov je dvojníkom Košíc. Prešov vplyvom silno priemyselných Košíc bude mať tiež vzrastajúcu tendenciu.

V *druhej sekcii*, ktorá zahrňovala najmä otázky geografickej rajonizácie, sa prednieslo 17 referátov.

Doc. K. I v a n i č k a, C. Sc. podrobne rozviedol exaktné metódy výskumu regionálnej štruktúry a vymedzovania ekonomicko-geografických regiónov. Tieto metódy sú dosť zložité a zahrňujú v sebe množstvo vedeckých postupov, ako sú procedúry a techniky výskumu regiónov. Geografické regióny ožívajú len vplyvom ľudskej aktivity, pričom však jednotlivé zložky prírodného prostredia majú zvláštny význam. Ekonomická geografia v analytickej časti čerpá poznatky o prírode predovšetkým z fyzickej geografie, v syntetickej časti sa však značne prekrýva s regionálnou geografiou.

O problémoch fyzickogeografickej a pôdnogeografickej rajonizácie ČSSR hovoril dr. K. T a r á b e k, C. Sc., ktorý vysvetlil význam jednotlivých fyzickogeografických komponentov ako rajónotvorbých faktorov (geomorfológia, klíma, pôdy, vegetácia a i.). Vzhľadom na rozšírenie bioklimatických pôdnych typov je u nás najlepšie vypracovaná zonálnosť nížin. V horskej zonálnosti sa v Karpatoch uplatňuje zonálnosť svahov a v Českom masíve zase zonálnosť náhorných plateau. Dr. J. R a u š e r vysvetlil princípy biogeografickej rajonizácie. Kým v typologickej rajonizácii sa považuje biogeocenóza za základnú najnižšiu jednotku, typologická (regionálna) rajonizácia sa pridrižava základnej geomorfologickej regionalizácie, pretože tu ide o triedenie fyziognomicky najnápadnejších prvkov krajiny.

Rajonizáciou z hľadiska dochádzky do práce sa zaoberal dr. J. H ũ r s k ý, C. Sc., ktorý odporúčal brať do úvahy okrem väčšinového (majoritného) princípu tiež okrsky a pásma s malými absolútnymi hodnotami (skupiny s dochádzkou do zamestnania menej ako 10). O podobnej problematike podal referát dr. M. M a c k a, C. Sc., ktorý vysvetlil vzťahy medzi dochádzkou do zamestnania a migračným pohybom obyvateľstva. Dotýkal sa tiež problematiky vymedzovania sfér a rajónov dochádzky.

Podľa p. g. J. D r d o š a je základnou jednotkou vo fyzickogeografickej mikro-rajonizácii ekotop (fácia) a v makro-rajonizácii zase krajina. V Slovenskom krase a priľahlom území Košickej kotliny je reliéf prvoradým rajónotvorbým faktorom, pretože sjednocuje ekotopy do súborov a tieto zase do skupín. Rozlíšil tu 6 skupín súborov ekotopov. Vo formovaní súborov ekotopov sa uplatňuje tiež geologický substrát, podzemná voda a mikroklima. V rámci geomorfologickej regionalizácie jv. časti Podunajskej nížiny p. g. R. H a l o u z k a

konštatoval, že Ipeľská pahorkatina ako sedimentačné predhorie vulkanitov pohoria Börzsöny nepatrí do Podunajskej nížiny. Východná časť Belanských kopcov s charakterom exotu sa vzťahuje k neovulkanickým Kováčovským kopcom.

Klimatického indexu zavlaženia použil J. Tomlain, C. Sc. pri vymedzení suchých a vlhkých oblastí ČSSR. Kladnú hodnotu tohto ukazovateľa charakterizuje nedostatok a zápornú hodnotu nadbytok vlahy.

Ďalšie tri referáty sa týkali hydrogeologickej rajonizácie. P. g. M. Zaťko sa pri rajonizácii obyčajných podzemných vôd na Slovensku riadil hlavne geologicko-geomorfologickými pomermi. V režime plytkých podzemných vôd sa výrazne prejavuje geografický zákon výškovej zonálnosti. Z hľadiska kolísania režimu hladín podzemných vôd a výdatnosti prameňov vyčlenil 3 výškové stupne. Hlavnou časťou referátu p. g. J. Píšu a p. g. V. Vlčka bol rozbor metodiky rajónovania ako aj špecifických merítok v hydrogeografickej rajonizácii. Vo Východoslovenskej nížine rozlíšil p. g. P. Repka 3 vodárensky významné artézske rajóny, a to rajón pahorkatinného stupňa nížiny pri východných svahoch Slanského pohoria, podvihorlatský rajón a rajón v priestore Čierna n. T.—Kráľ. Chlmeec. Tieto rajóny sa ďalej delia na subrajóny. Rajóny plytkých podzemných vôd sa stotožňujú prevážne s geomorfologickými rajónmi Východoslovenskej nížiny.

P. g. L. Mičian, C. Sc., vychádzal pri pôdnogeografickej rajonizácii Slovenska z pomerov strednej Európy. Pretože pôda sa javí ako útvar vzniklý interakciou ostatných zložiek geografického prostredia, bude pôdnogeografické delenie územia veľmi blízke fyzickogeografickej regionizácii. Pôdnogeografické rajóny stredného Slovenska vymedzené p. b. M. Džatkom sa stotožňujú s orografickými celkami kotlinového a horského reliéfu. Dr. O. Stehlík, C. Sc. sa zaoberal metódami rajonizácie erózie pôdy v ČSSR. Dobrým doplnkovým materiálom pre tento účel sú údaje Štátnej poisťovne o živelných škodách na poľnohospodárskych plodinách.

Fytogeografický výskum p. g. J. Píška dokázal, že Osoblažská pahorkatina je uzavretým celkom ČSSR, ktorý tvorí prechod Sliezskej nížiny do Jesenika. Pre vymedzenie hlavných oblastí pestovania dôležitých poľnohospodárskych plodín a chovu dobytka bral p. g. K. Zelenský do úvahy iba kultúry, plodiny a zvieratá, ktoré sa vyskytovali v obciach nad absolútny priemer Slovenska. Celkom vyhraničil 29 oblastí. P. g. A. Götz referoval o Národnom atlase ČSSR a národných atlasoch iných štátov a súčasne podal návrhy pre jednotné kartografické spracovanie oblastí v rámci geografickej rajonizácie ČSSR.

Vo fyzickogeografickej rajonizácii mali referáty dva smery, a to: induktívny a deduktívny. V diskusií sa doporučovalo používať obe metódy. Vzhľadom na ekonomicko-geografickú rajonizáciu sa hovorilo o ustálení rajonizačných termínov. Boli úvahy o smeroch hydrogeografickej a agrogeografickej rajonizácie. Prof. dr. J. Kostrowicki pripomenul, že je to určitá výhoda, keď sa v ČSSR ku cieľom celkovej geografickej rajonizácie rieši súčasne pôdnogeografická a fytogeografická rajonizačná problematika. V Poľsku sa to doteraz nerobí.

11 referátov tretej sekcie — „školská geografia“ — predstavovalo nové smery v metodikách a pojatí geografie na našich školách, ako aj v didaktických pomôckach.

Doc. dr. M. Riedlová uviedla výsledky svojho výskumu na pedagogických inštitútoch, ktoré boli využité pri spracovaní učebných textov hospodárskej geografie pre diaľkové štúdium. Dr. J. Doubrava sa zaoberal otázkami mo-

modernizácie vyučovania zemepisu. Sústava zemepisného učiva sa musí zakladať na analyticko-syntetickom postupe a treba pritom využívať najnovšie výsledky geografie a metodiky vyučovania zemepisu. V aktuálnych problémoch školskej geografie (doc. M. P a p í k - doc. J. K o s í r) sa znovu zdôrazňovalo zvýšenie počtu hodín zemepisu v učebných plánoch, lepšie vybavenie zemepisných kabinetov názornými pomôckami, ako aj zvyšovanie odbornej úrovne učiteľov. Dr. L. L o y d a sa zamýšľal nad zlepšením obsahu školských máp, ako najdôležitejších učebných pomôcok. Navrhoval, aby redakčné práce na tematických mapách konali špecialisti geografovia. Modernizáciu školských kartografických pomôcok zdôrazňoval inž. A. K o l á č n ý, C. Sc., ktorý súčasne informoval o priebehu výskumu školskej kartografickej tvorby. Z d. P o k o r n ý požadoval zvýšiť na ZDŠ syntézu zemepisných vedomostí a k tomuto cieľu navrhoval, aby zemepis vyučovali odborníci a nie diletanti. P. p. J. S t a c k e podal stručnú osnovu k zvyšovaniu aktivity žiakov v zemepise na SVVŠ. Didaktickú tematiku obsahovali referáty p. g. J. Š u p k u, p. g. J. P e c h a, p. g. M. M u c h o v e j a p. g. J. Z e m á n k a.

V diskusii sa žiadalo zvýšiť počet hodín zemepisu v 3. ročníku SVVŠ a v 9. roč. ZDŠ o 2 hodiny. Navrhovalo sa otvoriť verejnú diskusiu o učebných plánoch a postgraduálne štúdium učiteľov. Zdôraznila sa účasť zástupcu ministerstva školstva na budúcich sjazdoch geografov.

Vo štvrtej sekcii — „príspevky ku štúdiu malých oblastí“ — bolo 16 referátov.

Prof. dr. J. K r á l odporučal a podrobnejšie rozviedol náplň leteckého a s ním koordinovaného pozemného výskumu malých oblastí. Poukázal na úspešný letecký výskum väčších-menších územných celkov tiež v iných štátoch. Dr. V. H a v r d a charakterizoval Severočeskú hnedouhelnú pávnú z hľadiska prírodného a ekonomicko-geografického. V nej sa prejavuje markantný vplyv človeka na ráz krajiny. O rajonizáciu širšieho okolia Olomouca z hľadiska antropogénnych foriem reliéfu sa pokúsil J. D u d a, ktorý kartograficky zachytil antropogénne formy typu ťažobného, stavebného a vojenského. Dr. O. P o k o r n ý, C. Sc. sa zaoberal areálom obcí a konštatoval, že tento areál v poslednej dobe podľahol rozsiahlym zmenám vzhľadom na vývin poľnohospodárskej výroby a jej organizácie. Pokúsil sa o uspokojivé vysvetlenie pojmov týkajúcich sa areálov najmenších administratívnych jednotiek. Predmetom referátu dr. A. M a c k a bolo vymenovanie areálov patriacich k západnej časti Pavlovských kopcov a vykonaných tam geografických výskumov. Dr. F. N e k o v á ř hovoril o vplyve rybníkových plôch na juhočeskú klímu, ďalej charakterizoval „mestskú klímu“ Českých Budějovic a niektoré abnormality vysoko položenej dominanty Kletě. Pre klasifikáciu stredísk nákladnej železničnej dopravy v ČSSR slúžili p. g. K. S t r á n s k e m u výkazy o výkone staníc. Rozloženie obratu nákladov je nerovnomerné. V niektorých oblastiach sa vytvárajú akési aglomerácie nákladnej železničnej dopravy. Dr. V. D a v í d e k vysvetlil príčiny valašskej kolonizácie na Slovensku. Podiel skutočne valašského obyvateľstva bol malý, takže aj vo valašských osadách prevládal slovenský živel. Dr. V. Z a j í č e k, C. Sc. podal okrem geografickej charakteristiky hydrologickú prognózu pre medziriečie medzi Váhom, Dunajom a Nitrou (budúceho malého regiónu), po výstavbe vodného diela Nagymaros na Dunaji. Podstatou referátu dr. L. Z a p l e t a l a boli nové geomorfologické javy a vysvetlenie ich genézy, ktoré autor zmapoval v území Osoblažskej pahorkatiny. P. g. V. G a r d a v s k ý vysvetlil funkciu rekreačných oblastí väčších mestských sídiel a súčasne zdô-

raznil nutnosť účasti geografov pri vymedzovaní komplexných plôch rekreačného zázemia veľkomiest. Ďalšia praktická činnosť geografov sa podľa dr. Z. Šedu, C. Sc. uplatní pri prácach spojených s výstavbou vodných diel aj údržbou (podrobný prieskum zaplavenej oblasti, určenie perspektívneho vývinu pobrežia, vývinu vegetácie a i.). M. Klinkeřa vysvetlil význam využitia rieky Želivky pre zásobovanie stredočeskej oblasti pitnou vodou. V súvislosti s týmto vodným dieľom treba vylúčiť negatívne vplyvy priemyslu na znečisťovanie užitkovej a pitnej vody. Na staré kartografické pramene (napr. dobrá mapa Tatier od K. Kořistku) upozornil p. g. P. Hloušek, ktorý uviedol, že tieto pramene môžu byť využívané pri regionálno-geografickom výskume. Príspevok dr. M. Drápaľa sa týkal industrializácie Rosicko-Oslavanska.

V diskusii tejto sekcie sa zdôrazňovali negatívne vplyvy veľkopriemyslu, a to najmä hutného a chemického, ktorý svojimi exhalátmi škodlivo zamoruje mestské sídliská. Všeobecne sa žiadalo, aby sa z geografického hľadiska odvodnila škodlivosť exhalátov na ľudské zdravie a aby sa na základe zvláštného výskumu navrhli opatrenia proti negatívnym vplyvom priemyslu.

Pretože sa na sjazde zúčastnili viacerí zahraniční geografi s dodatočne prihlásenými referátmi, predsedníctvo sjazdu sa uznieslo zriadiť *piatu* tzv. *zahraničnú sekciu*. V rámci tejto sekcie (predsedali prof. dr. S. Massip a prof. dr. J. Krejčí) bolo prednesených 9 referátov v tomto znení:

Prof. dr. S. Láňg (Maďarsko): Problémy rajonizácie v maďarskej geografii; dr. S. Sakamoto (Japonsko): Štúdiá k metodológii lekárskej geografie; prof. dr. L. Bauer (NDR): Hydrografické výskumy v Durínsku a ich význam pre ochranu krajiny; dr. H. Hubrich (NDR): Ekologická rajonizácia nížiny v severnom Sasku; prof. dr. K. Watanabe (Japonsko): Sociálno-geografické problémy zemetrasenia v Niigata; doc. dr. W. Sperling (NSR): Geografické aspekty v diele M. Bélu „Tractatus de re rustica Hungarorum“; prof. dr. M. Vasovič (Juhoslávia): Geografická rajonizácia Srbska a Čiernej hory; prof. dr. S. Massip (Kuba): O náplni geologického a geografického výskumu na Kube. Prof. dr. J. Kostrowicki (Poľsko) vysvetlil problémy súvisiace s agrogeografiou a mapami využitia zeme.

V tejto rôznej tématike boli závažné problémy geografickej rajonizácie. Pre slovenské pomery mal význam referát doc. W. Sperlinga o geografických postrehoch M. Bélu (najmä v poľnohospodárstve, salašníctve a i.).

* * *

Záverečné plenárni zasedání X. sjazdu československých zeměpisců se konalo 3. září o 19. hodině v hlavním sále Parku kultury v Prešově. Prof. dr. M. Lukniš zhodnotil průběh sjazdu a výsledky jednání sekcí. Předsedové jednotlivých sekcí přečetli rezoluce ze svých sekcí. Na základě jejich návrhu byla přijata tato závěrečná rezoluce X. jubilejního sjazdu československých zeměpisců:

X. jubilejní sjezd, konaný u příležitosti 20. výročí osvobození naší vlasti, projevil se zvýšením aktivity československých geografů a ukázal zájem o otázky, které se dotýkají hospodářského a kulturního života občanů ČSSR. Řada referátů v jednotlivých sekcích naznačila nové směry a cesty využití geografie v praktickém životě.

Referáty zabývající se problematikou východního Slovenska řešily specifické otázky se zaměřením na potřeby tohoto kraje. Naproti tomu v sekci, která se věnovala otázkám geografické rajonizace ČSSR, se zaměřila pozornost na řešení úlohy geografické rajonizace území ČSSR, jež má praktický dosah. Sekce škol-

ské geografie analyzovala současný stav vyučování zeměpisu na všech typech škol. Konkrétně poukázala na společenský význam zeměpisu na školách, který v současné době, kdy má podat žákům základní informace o prostředí, v kterém žijí a které pro zabezpečení svých hmotných a kulturních potřeb využívají, nemá takové postavení, jaké mu přísluší.

Diskuse k předneseným referátům o malých oblastech naznačily směry práce do dalšího období. Zahraniční hosté obeznámili naše účastníky sjezdu s pokroky geografických věd v jejich státech.

Vycházejíc z plodné diskuse, předložila návrhová komise, složená ze zástupců jednotlivých sekcí, účastníkům X. sjezdu tato usnesení:

1. Doporučuje se, aby geografická pracoviště ČSAV a SAV v plné spolupráci s univerzitními pracovišti a s ČSZ uspořádala během dvou až tří let vědeckou konferenci o metodách a stavu prací na rajonizaci ČSSR.

2. Doporučuje se geografickým pracovištím na Slovensku připravit a ve spolupráci s ÚSGK vydat geografický atlas Slovenska pro potřeby kulturního života na Slovensku. Přednesené referáty a mapy ukázaly, že kolektiv slovenských geografů je schopný řešit tuto úlohu.

3. V zájmu přesnějšího vyjadřování a dorozumění má se na geografických pracovištích ČSAV, SAV a vysokých škol věnovat zvýšená pozornost otázkám geografické terminologie.

4. Geografům pracujícím na výzkumu východního Slovenska se doporučuje, aby pro malou encyklopedii zpracovali geomorfologii východního Slovenska.

5. Účastníci X. jubilejního sjezdu navrhuji, aby vědecké kolegium geologie-geografie při ČSAV se zabývalo otázkou organizace a sjednocení metod výzkumu eroze půdy na území ČSSR a otázkou ochrany půdy před erozí.

6. Ministerstvo školství a kultury bude požádáno, aby ještě před přestavbou našich škol I. a II. cyklu provedlo revizi učebního plánu a zařadilo vyučování zeměpisu do 9. ročníku v počtu dvou hodin, protože při nynějším počtu hodin a omezení vyučování zeměpisu na 6.—8. ročník nedosahuje naše mládež potřebného vzdělání a není uspokojivě připravena ani pro život, ani pro další studium. Protestujeme proti současné úpravě učebního plánu III. ročníku SVVŠ, podle které je zeměpis v obou větvích místo navrhovaných dvou hodin zastoupen toliko jednou vyučovací hodinou týdně. Obsah a význam zeměpisného vzdělání a náročnost jeho vyučovacích postupů si vyžaduje, aby se mu věnovaly ve všech ročních týdnech nejméně dvě vyučovací hodiny.

7. Žádáme, aby se učební plán při přípravě přestavby školy bezpodmínečně řešil za účasti pracovníků vysokých škol a učitelů vůbec. Aby se vyučování zeměpisu posílilo a zařadilo podobně jako ve školách ostatních kulturních a zvláště socialistických zemí od 5. do 9. postupného ročníku a na středních školách do všech ročníků. V souvislosti s tím žádáme, aby se zavedl do soustavy učiva vedle regionálního zeměpisu v potřebném rozsahu i všeobecný fyzický a hospodářský zeměpis, protože bez tohoto učiva naše mládež nezískává ucelené zeměpisné vzdělání. Žádáme, aby se včas předkládaly všechny návrhy učebních plánů k široké diskusi, aby se výsledky diskusí respektovaly a aby se veřejnost s nimi seznamovala.

8. Žádáme, aby se ministerstvo školství a kultury a jeho podřízené složky zabývaly stavem vyučování zeměpisu na školách, aby se v KPÚ zřídila a obsadila místa metodiků zeměpisu nejschopnějšími zeměpisci. V krátké době třeba zajistit intenzifikaci vyučování zeměpisu, dokončit tvorbu a vydání vyhovujících

učebnic, zajistit edici zeměpisné literatury a zeměpisného měsíčníku pro mládež a rychleji pokračovat v tvorbě a edici geografické a metodické literatury pro učitele a moderních vyučovacích pomůcek. Pokud současný mapový fond nevyhovuje, žádáme, aby se urychleně vydal nový školní zeměpisný atlas a úplný systém nástěnných map podle výsledku výzkumu JSŠKP.

9. Žádáme, aby se podporovaly výzkumné práce z metodiky vyučování zeměpisu.

10. Vzhledem ke změnám, které se stále na celém světě odehrávají, a k potřebám modernizace vyučování zeměpisu žádáme, aby bylo zavedeno postgraduální studium pro učitele I. a II. cyklu. Povaha předmětu vyžaduje, aby toto studium bylo zavedeno v cyklech.

Splnění těchto požadavků je předpokladem realizace usnesení ŮV KSČ z října 1964 o potřebě zkvalitnit vyučování a zvýšit jeho účinnost také na úseku zeměpisu.

11. Žádáme, aby ministerstvo školství a kultury ve spolupráci s katedrami geografie na vysokých školách, ČSZ a jejími pobočkami, VPŮ a KPŮ připravilo a svolalo v r. 1966 krajské konference o modernizaci vyučování zeměpisu, aby připravilo a svolalo v roce 1967 nebo 1968 celostátní konferenci o modernizaci vyučování zeměpisu s případnou mezinárodní účastí.

12. Sjezd ukládá hlavnímu výboru ČSZ:

a) starat se o zvýšení zájmu členů ČSZ a čelných představitelů československé geografické vědy o problémy školského zeměpisu;

b) zařadit na plénum příštího sjezdu referát o problematice vyučování zeměpisu na našich školách;

c) podat členstvu zprávu o výsledcích plnění jednotlivých bodů tohoto usnesení.

13. Komplexní geografický výzkum oblastí ČSSR je důležitým úkolem českých a slovenských geografů pro další etapu výzkumu. Regionální geografie v ČSSR všeobecně zaostává svým obsahem, metodou i úrovní. X. jubilejní sjezd v Prešově učinil v organizaci této práce zásadní pokrok zavedením speciální sekce podle vzoru XX. mezinárodního geografického kongresu v Londýně 1964. V Československu se mají zpracovat v následujících letech oblasti v komplexním pojetí, čímž se přispěje k rozvoji teorie regionální geografie. K zajištění tohoto cíle žádáme:

a) Na příštím XI. sjezdu zřídit samostatnou sekci pro oblasti ČSSR. Přípravná komise sjezdu nechť do této sekce zařadí jen ty referáty, které mají komplexní charakter. Pro regionálně geografickou sekci na XI. sjezdu nechť každá pobočka ČSZ zabezpečí referát o práci, kterou její členové vykonali v mezisjezdovém období v oblasti teorie komplexní regionální geografie a v praktickém zpracování zvoleného územního celku.

b) Navrhuje se, aby Sborník ČSZ věnoval problematice malých oblastí zvýšenou pozornost tím, že jedno ze svých čísel v roce 1966 zaměří na tyto otázky.

c) Doporučuje se případ od případu, když se vytvoří příznivé podmínky, zakládat při ČSZ pracovní skupiny geografů, které se budou věnovat rozvíjení užší geografické problematiky.

14. Sjezd československých geografů žádá, aby se upozornily řídicí státní orgány, že z hlediska přesné a snadné evidence a získávání informací je třeba věnovat pozornost základním evidenčním jednotkám (katastrům). Upozorňuje

se na obtíže v evidenci, vyplývající ze změn hranic. V městech třeba vymezit evidenční jednotky pro sledování jejich vývoje a zkoumání jeho tendence.

15. Doporučuje se, aby pobočky usměrnily další svoji práci tak, že se přejde od snah zpracovat návody geografie malých oblastí ke konkrétním komplexním terénním pracím formou kolektivů. Nejschůdnější je cesta malých pracovních kolektivů, organizovaných ve formě letních seminářů.

Po přijetí tohoto usnesení plénem X. jubilejního sjezdu čs. zeměpisců v Prešově byly odeslány pozdravné telegramy Ústřednímu výboru KSČ, ministru školství a kultury dr. Č. Císařovi a některým významným geografům domácím i zahraničním.

V závěrečném projevu prof. Lukniš poděkoval pořadatelům sjezdu, tj. Východoslovenské pobočce ČSZ, za vzornou přípravu sjezdu, za péči o jeho plynulý průběh a za uspořádání pěkné výstavy zeměpisné fotografie, učebnic zeměpisu atd.¹⁾ Účastníkům sjezdu, zejména zahraničním, poděkoval pak za pozornou účast a zakončil plenární zasedání.

Krátce po skončení přednáškové části sjezdu konalo se v témž sále valné shromáždění Československé společnosti zeměpisné při ČSAV, o kterém přinášíme zprávu na jiném místě.

* * *

Zpráva o sjezdových exkurzích

V dňoch 4.—5. IX. 1965 sa uskutočnili 2 sjazdové exkurzie.

Trasa prvej exkurzie viedla do Východoslovenskej nížiny. (Vedúci p. g. J. Kvitkovič, C. Sc., doc. dr. J. Karniš, C. Sc.). Smerovala dňa 4. IX. cez Vranov, Strážske, Humenné, Valaškovce, Sninský kameň, Morské oko do Sobraniec; dňa 5. IX. cez Krčavu, Michalovce, Leles, Kráľ. Chlmec, Somotor, Slanec, do Košíc.

Na tejto z geomorfologického, hydrografického, agrogeografického a sídelno-geografického hľadiska zaujímavej trase sa účastníci oboznámili s náplavovými formáciami, flyšovým a sopečným reliéfom, ako i geografickými pomerami Východoslovenskej nížiny. Košická kotlina sa končí severne od Prešova pri Kapušanoch. Vejár periglaciálnych náplavových kužeľov pozvoľna vyznieva v údolí Sekčova, ktoré je v týchto miestach asymetrické. Z pahorkatinného reliéfu kotliny výrazne vystupujú kužeľovité vulkanické formy severnej časti Slanského pohoria. Mierne modelované tvary flyšového reliéfu južnej časti Nízkeho Beskydu kontrastujú s vulkanitmi Slanského pohoria a Humenským pohorím, budovaným prevažne mezozoickými horninami. Jeho genézu v blízkosti Brekovskej brány vysvetlil J. Kvitkovič. Humenské pohorie ako izolovaný ostrov centrálno-karpatskej štruktúry je mladým prelomovým údolím antecedentného pôvodu, rozdelené na dve časti. Pod svrchnopliocénou poriečnou rovňou mali účastníci exkurzie možnosť rozlíšiť v laboreckom výbežku Východoslovenskej nížiny dva terasové stupne, ktoré sa pri Michalovciach ponárajú pod kvartérne uloženiny nížiny. Akumulácia Laborca sa diala na nerovnomerne poklesávajúcích kryhách. Surovinovou základňou pre cementáreň v Bystrom sú slieni z blízkeho okolia a korekčné vápence dovážané z Margecan. Závod Chemko v Strážskom (účastníci ho videli len z určitej diaľky) patrí k najmodernejším

¹⁾ Slovenská zeměpisná společnost připravila ke sjezdu jednoduše, ale vkusně upraveného průvodce k oběma exkurzím s instruktivními náčrtý a mapkami a kromě toho cyklostylované výtahy z referátů. V současné době uvažuje o vydání samostatného sborníku s referáty přednesenými na sjezdu. (Pozn. red.)

závodom ťažkej chémie v republike. Syntetické vlákna vyrábané v modernom humenskom závode Kapron slúžia na výrobu textílií v Trenčíne a v Svite.

K hlavným výlevom a nakopeniu vulkanických hornín Vihorlatu (výklad J. Kvitkoviča v eróznej Valaškovskej kotline) došlo v panóne, príp. strednom pliocéne. Rozsiahly zarovnaný povrch Vihorlatu vznikol vo vrchnom pliocéne. Po vytvorení tohto povrchu došlo k nerovnomerným vertikálnym zdvihom v oblasti Vihorlatu. Záujem účastníkov vzbudili okryvy kôry vetrania žltočervej až fialovej farby, ktorá mohla vzniknúť v pliocéne pod vplyvom subtropickej klímy. Zo Sniny, ktorá má význačný závod strojárenskej výroby, sa účastníci exkurzie dostali na pekný vyhlídkový vrchol — Sninský kameň (1007 m). Jeho kryha na svojom vrchole má zbytky z vypreparovaných a morfológicky výrazných lávových prúdov. Pôvabné veľké jazero Morské oko a iné vihorlatské jazerá vznikli zahradením tokov v dôsledku mohutných zosunov. Morské oko je pekným rekreačným miestom Východoslovenského kraja. V blízkom okolí Sobraniec si účastníci exkurzie prezreli Sobranské kúpele, ktorých minerálna voda podľa výkladu P. Repku sa viaže na humenské mezozoikum. Vetvou termosifónu ide zlomovým systémom cez neogénnu výplň nížiny.

Druhý deň východoslovenskej exkurzie patrilo Východoslovenskej nížine. V zaujímavom profile pri Krčave a cestou k Vyšnému Nemeckému sa vysvetlili problémy kôry vetrania, geomorfológie Popričného a jeho podhoria (J. Kvitkovič), pôdnych typov a ich genézy (Z. Bedrna) a erózie pôdy (Š. Bučko). Na zástavke pri Hrušove sa vysvetlil problém zaplavovania Východoslovenskej nížiny počas topenia snehu na jar na ploche asi 150.000 ha úrodnej pôdy. Socialistická spoločnosť vyriešila vodo hospodárske úpravy tejto nížiny vybudovaním veľkej Podvihorlatskej nádrže, ktorá zadrží veľké jarné príp. privalové letné vody východoslovenských riek. V Lelesi si účastníci prezreli vo veľkom odkryve pieskovišťa prierezy veľkých pieskových presypov, ktoré sú typicky vyvinuté južne od Latorice. Pochované duny v dôsledku poklesávania tejto časti nížiny videli účastníci exkurzie v brehu Uhu. Tu sa rozprúdila živá diskusia o pôdnych typoch (oglejené pôdy, mačtinové pôdy) a o genézii eolických útvarov. Prechodom cez sedlo Slanec sa exkurzia zakončila v Košickej kotline pri Východoslovenských železniarňach. Výklad o nich podal J. Mládek, o otázkach využitia zeme v zóne VSŽ a Košíc hovoril J. Paulov. (Št. Bučko)

*

Cieľom druhej sjezdovej exkurzie byly Vysoké Tatry. Účastníci vyjeli 4. z ráň ráno autobusy z Prešova smérem na západ k pohoří Branisko. Vedoucímí této skupiny byli prof. M. Lukniš spolu s prof. P. Plesníkem a doc. L. Mičianem. Na prvé zastávce nad Župčany podali výklad o geografických poměrech někdejší šarišské stolice, jejíž oblastí exkurze projížděla. Ve středověku byl středem stolice hrad Šariš předtím, než se jím stal Prešov.

Další cesta vedla údolím Svinky, která odvodňuje Svinianskou vrchovinu. V pohoří Branisko dosahuje Smrekovica 1193 m. K poměrům obyvatelstva tohoto kraje podal výklad dr. J. Hanzlík. Značný počet obyvatel pracuje v Prešově, chybí místní průmysl. Vysoký přirozený přírůstek odplýval kdysi do Spojených států, dnes vystěhovalci směřuje do slovenských měst a do Čech. Okolí Šindliaru a Lipovce je bohaté na minerální prameny; nejznámější z nich je Salvator s 12 až 22° C, který tu má i plnírnu. Sedlo Chvalabohu připomíná utkání slovenských povstalců s maďarským vojskem r. 1849. Tvoří vstup do území Spiše s dominantou Spišského hradu, jemuž se účastníci mohli obdivovat z vyhlídky na Rubanej skale. Hornádska kotlina, sevřená na jihu Slovenským

rudohořím a na severu Levočským pohořím, má složité geomorfologické poměry. Na zlomech tu vystupují minerální prameny, které daly vznik travertinům (Dreveník 610 m) s doklady svrchnopliocenní květeny (*Gingko biloba*). Jsou tu i jeskyně a pozůstatky neolitického osídlení. Od r. 1953 je zde vyhlášena státní přírodní rezervace na ploše 100 ha na ochranu vzácných druhů květeny. Velmi zajímavý historický výklad o Spiši podal ve Spišské Kapitule ředitel okresního archivu ve Spišské Nové Vsi J. Kuruc. Ve Spiši se stýkalo etnikum šesti národností, z nichž slovenská je původní. Písemné památky se zachovaly až ze XIII. století. Když kraj ovládli Maďaři, přinesl po čase zkázu tatarský vpád v letech 1242—1245. Německé osídlení potom přichází z Německa a z Valonska. 24 spišská města v čele s Levočou představovala v době středověkého rozkvětu značný hospodářský a politický vliv. Novou zkázu přinesly husitské války. Hrad patřil do r. 1945 Čákyovcům. Pozoruhodná byla někdejší příslušnost řady spišských měst k Polsku; Uhrám byla vrácena r. 1772. Brzy po tomto datu, r. 1776, bylo tu zřízeno biskupství.

Další zastávka platila hydrologické pozoruhodnosti, travertinové kupě Sivá brada s pramenem na vrcholu, kde usazování travertinu probíhá i v současnosti. Voda má léčivé účinky. Hornádská i Popradská kotlina jsou na srážky poměrně chudé, se zimními negativními anomáliemi teploty a s malými srážkami v létě. Pedologicky převažuje hnědá lesní půda. Vedle známého rudného bohatství nedalekého Slovenského rudohoří dobývá se u Spišské Nové Vsi sádrovec a na četných místech vápenec a travertin. Sídla se soustředila ve Spiši do kotlin, kde je možno pěstovat zemědělství. Osady dřevařské, uhlířské a báňské se vázaly ve Slovenském rudohoří na výskyt nerostných surovin a lesy. Do hor se obracela pozdější kolonizace valašská s chovem dobytka a ovcí. Spiš vyniká velkými sídly, průměrně s 1200 až 1300 obyvateli. Dosud skoro polovina obyvatel Spiše žije v městech. Po výstavbě košicko-bohumínské dráhy v 70. letech minulého století staly se městskými centry kraje Poprad a Spišská Nová Ves na místě Kežmarku a Levoče.

Zastávka v Levoči platila především prohlídce starého města s pravidelným půdorysem. Velkým městem byla Levoča již v XVI. století, kdy r. 1555 měla 3500 obyvatel v 536 domech. Do r. 1922 byla sídlem župy. Dnes je Levoča chráněnou městskou rezervací. Sídlem okresu je dnes Spišská Nová Ves, největší město Spiše. Je i východiskem cest do blízkého Slovenského ráje. Zastávka u Kišovců se týkala hrástě „Kozí chrbát“ a další pod Hranovnicí výkladu o pozoruhodné tamní příkopové propadlině a pak doubravě nad Hranovnicí. Nedaleké Gánovce prosluly nálezem travertinového odlitku mozkovny neandrtálského člověka. Přes Poprad dostihla večer exkurze Dolní Smokovec, kde účastníci přenocovali.

V neděli 5. září se účastníci rozdělili ve dvě skupiny. Prvou skupinu vedl prof. M. Lukniš a její trasa směřovala přes Starý Smokovec, Novou Lesnou, Kamzík, Žlutou stěnu a Štrbské pleso do Mengušovské doliny. Na několika zastávkách byly vysvětleny fyzicko-geografické jevy této části Tater i jejich ekonomicko-geografické rysy. Pozoruhodné jsou tu glaciální formy. Zastávka ve Starém Smokovci dala příležitost vyložit vznik, rozsah a působnost obce Vysoké Tatry a Tatranského národního parku. Štrbské pleso a Popradské pleso byla vhodným místem pro souborný výklad o těchto jezerech a o zalednění Vysokých Tater.

Vedení druhé skupiny exkurze se ujali prof. P. Plesník a doc. L. Mičian. Z Tatranské Lomnice vyjeli účastníci lanovou dráhou ke Skalnatému plesu a

pak na Lomnický štít. Nedaleko Skalnatého plesa byl podán výklad o pedologicko-geografických poměrech oblasti. Pro Vysoké Tatry je charakteristická vyvinutá vertikální pásmitost půd. Porosty kosodřeviny nejsou souvislé. Velké plochy pokrývá pleistocenní skalní moře žulových balvanů, jimiž procházela cesta exkurze na Velkou Svišťovku (2045 m). Po místy nesnadném sestupu k Zelenému plesu a Kežmarské chatě se zde setkáváme se stolovými formami smrků. Po výstupu na Kopské sedlo, tvořící markantní hranici mezi žulovými Vysokými Tatrami a vápencovými Belanskými Tatrami, mohli se účastníci obdivovat rozhledu na jedné straně k Javorině a Polským Tatrám, na druhé straně sedla do morénového území Bieleho plesa.

Pozdě odpoledne sestoupili účastníci exkurze dlouhým pochodem Bielovodskou dolinou do Javoriny, odkud se vrátili autobusem přes Matliary a Tatranskou Lomnicu jednak zpět do Dolního Smokovce, jednak na železniční stanici Poprad.

(O. Pokorný)

Xth JUBILEE CONGRESS OF CZECHOSLOVAK GEOGRAPHERS IN PREŠOV, SLOVAKIA

The authors present a complete report on the proceedings of the Xth Jubilee Congress of Czechoslovak Geographers which took place from Sept. 2nd to 5th, 1965 in Prešov, Slovakia, and was organized by the Prešov branch of the Czechoslovak Geographical Society. Several geographers from abroad took part. Special accounts were delivered in five sections as follows:

1. East Slovakia. — 2. Geographical regionalization. — 3. School geography. — 4. Study of small regions. — 5. Foreign section.

In a final resolution the Czechoslovak geographers claimed besides other an improved position for geography at Czechoslovak primary and elementary schools, and the introduction of post-graduate studies for teachers of geography.

Two excursions were on the programme of the congress, one the area of Spiš and the High Tatras, the other over the Vihorlat Mountain to the East Slovakian Lowlands.

Next Congress of Czechoslovak Geographers is going to take place in 1968 in Olomouc, Moravia.

Št. Bučko - O. Pokorný: X. jubilejní sjezd československých geografov v Prešove
a) Z exkurze do Spišské kotliny a Vysokých Tater

1. Odborný výklad prof. P. Plesníka na Kopském sedle.
2. Skupina účastníků sjezdu na Lomnickém štítě. Uprostřed prof. Carl Troll, vicepresident Mezinárodní geografické unie [IGU].
(Snímky 1 a 2 O. Pokorný.)

3. Okraje travertinové kupy Dreveníku se rozpadají podle trhlin vzniklých při promrzání v posledním glaciálu a sesouvají se po nepropustných jílovcích karpatského flyše.
4. Travertinová kupa Sivá brada je pěkným příkladem recentního usazování travertinu na okraji kráterového jezírka s minerální vodou. (Snímky 3 a 4 J. Rubin.)

5. Brekovská brána při pohledu od jihu. Mladé průlomové údolí Laborce zde rozděluje Humenské pohoří, budované převážně mesozoickými vápenci a dolomity, na dvě části.
6. Pohled ze Sninského kamene (1007 m n. m.) na Morské oko (618 m n. m.) — jezero vzniklé zahrazením oválné kotliny mohutnými sesuvy koncem pleistocénu nebo dokonce v holocénu.

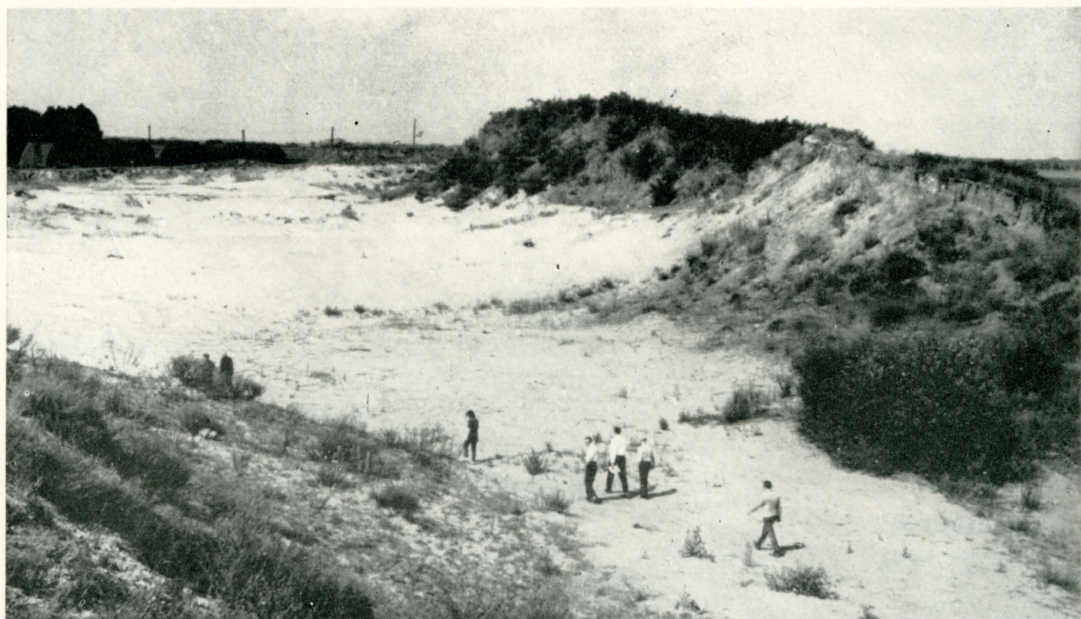

7. Vrchol Vihorlatu (1074 m) složený z pyroxenických andesitů byl — podle posledních výzkumů J. Kvitkoviče — navršen při nejmladší, patrně svrchnopliocenní až kvartérní fázi východoslovenského vulkanismu.
8. Řeka Uh nedaleko Vysoké n. Uhom se zařezává do vlastních agradačních valů z písčito-kalových sedimentů, které zde akumulovala během holocénu.

9. V odkryvu cihelny u Krčavy západně od Vyšného Nemeckého shlédli účastníci sjezdu příklad vzniku illiméřizovaných půd na kůře zvětrávání pyroklastického materiálu na jižních svazích Popričného. Došlo zde zároveň k soliflukci.
10. Z oblasti písečných přesypů na jih od Latorice. Úložné poměry dun navátých zde větry severních směrů pravděpodobně v periglaciálním klimatu würmu 3 jsou nejlépe patrný v umělém odkryvu u obce Leles sv. od Kráľovského Chlmce. (Snímky 5—10 J. Rubín.)

11. Košice — nové sídliště Solovjevova.

12. Humenné — závod Chemko na výrobu polyamidových vláken.
(Snímky 11 a 12 ČTK.)

